

Tyresö kommun  
Rebecca Berlin  
Handläggare kansliavdelningen

**PM**  
2012-11-08  
1 (8)

Diarienummer  
2012/KS 0381 004

Kommunstyrelsen  
Valnämnden

## **Redovisning av genomförandet av folkomröstningen 2012**

Den 23 september 2012 hölls en folkomröstning i Tyresö kommun om den nya taxan inom omsorgen för äldre och personer med funktionsnedsättning, som beslutades i april 2011. Denna folkomröstning var den första lokala kommunala folkomröstningen i Tyresö kommun som kommunen ensam ansvarade för att organisera.

Organiseringen i en lokal kommunal folkomröstning skiljer sig på många vis från den vid ett allmänt val. I de allmänna valen har kommunerna stort stöd av valmyndighet och länsstyrelse som bistår med färdigt material, information och rådgivning. I lokala kommunala folkomröstningar får kommunerna själva utföra dessa arbetsmoment.

Syftet med denna redovisning har varit att dokumentera erfarenheter och hitta förbättringsområden inför valet 2014 samt inför en eventuell kommande folkomröstning. Redovisningen bygger på åsikter och erfarenheter från dem som har arbetat aktivt med genomförandet av folkomröstningen och från dem som arbetat ute i lokalerna under dagen för folkomröstningen.

## Kostnader

Kostnader för folkomröstningen budgeterades till 1 100 000 kronor. Budgeten baserades på kostnader i samband med ett allmänt val och uppgifter från andra kommuner som genomfört kommunala folkomröstningar. Budgeten upptas främst av kostnader för ersättning till valförrättare, personalomkostnader i samband med valhelgen, personalomkostnader för förtidsröstningen på biblioteken, tryck och distribution av röstkort, valsedlar och informationsmaterial. När merparten av utgifterna är bokförda uppgår kostnaderna till ca 550 000 kronor. De främsta förklaringarna till att kostnaderna ligger lägre än budgeterat är att

- Färre omröstningslokaler användes än vid ett allmänt val vilket innebär att bemanningen kunde minskas något än om samtliga lokaler som används vid ett allmänt val skulle bemannas.
- Vi kunde använda det ramavtal kommunens sedan tidigare har upphandlat för tryck och distribution av fakturor m.m. vilket innebar en markant lägre kostnad för tryck av valsedlar, informationsmaterial och distribution av de samma.

Utöver de direkta kostnaderna som redovisas ovan finns kostnader för den arbetstid som tjänstemän i kommunen har lagt ner på arbetet utöver det arbete som utfördes 22-23 september. Totalt beräknas tjänstemän på staben, konsult- och servicekontoret, socialförvaltningen och projekt Medborgarfokus ha arbetat ca 620 timmar med folkomröstningen. Beräknat på en genomsnittslön innebär det en kostnad på ca 320 000 kronor.

## Valnämnden

Valnämnden har sammanträtt vid fyra tillfällen och fattat beslut eller lämnat förslag till kommunfullmäktige angående de praktiska förutsättningarna för genomförandet. Problem med postgången medförde beklagligtvis att inte alla ledamöter och ersättare i valnämnden kallades till samtliga möten. Försändelser skickades ut i brevform till den adress som kommunen vid tidpunkten hade till berörda ledamöter och ersättare. Det tog dock upp till en vecka för vissa kallelser och protokoll att nå fram. En del berörda meddelade även att de inte fått kallelsen till mötet den 26 september och därför skickades även kallelsen för detta möte ut via e-post. Om ledamöter eller ersättare inte fått sin kallelse och

därav missat ett möte eller inte fått protokoll från något möte är det mycket beklagligt. Rutinen för utskicken ska ses över så att detta inte upprepas.

## Informationsinsatser

Information kring folkomröstningen kommunicerades via Tyresö kommuns webbplats och via en informationsbroschyr som skickades ut med röstkorten. I septemberbilagan till tidningen Mitt i Tyresö fokuserade även cirka två sidor på folkomröstningen med information om folkomröstningen och om ja- och nejsidans respektive argument. I oktoberbilagan fanns också en sida som fokuserade på resultatet.

I servicecenter gick ett bildspel inför folkomröstningen på kommunens egna bildskärmar med kort information om folkomröstningen samt att en utställning anordnades i servicecenters utställningslokal. Utställningen anordnades i syfte att informera om folkomröstningen och om taxan. Syftet var att tydliggöra hur avgifter beräknas. Informationen i utställningen har ifrågasatts vilket har bemötts av kommunledningen. Kommunikation med medborgarna skedde även via facebook samt att en telefon fanns bemannad för besvarande av frågor om folkomröstningen från det att förtidsröstningen startade den 12 september till dagen för folkomröstningen den 23 september.

Informationen på webbplatsen kring de praktiska detaljerna fungerade väl och en del medborgare valde att ringa in och ställa frågor via telefon. Få frågor inkom kring de praktiska detaljerna. Många av de medborgare som tog kontakt med kansliet och servicecenter efterfrågade i stället mer information kring bakgrunden till själva frågan och kring vad de olika alternativen innebar. Vid frågor om detta hänvisades till de politiska partierna. Socialförvaltningen var behjälplig med att förklara detaljerna kring den nuvarande taxan.

I informationsbroschyren, som skickades ut med samtliga röstkort, fanns viss information om bakgrunden och alternativen men många medborgare ville veta mer. Att valnämnden fattade beslut om innehållet i informationsbroschyren har ifrågasatts. Beslutet överklagades till förvaltningsrätten med dels ett yrkande att upphäva beslutet och dels ett yrkande att beslutet inte skulle verkställas i avvaktan på avgörande. Yrkandet att inte verkställa beslutet avslogs och

överklagades till kammarrätten som valde att inte meddela prövningstillstånd. Ärendet är därmed tillbaka hos förvaltningsrätten för avgörande.

Inför en eventuell kommande folkomröstning och valet 2014 är det viktigt att resonera från början kring vilka beslut som behöver fattas och vilken instans som lämpligen bör fatta besluten. En kommunikationsplan bör framställas och beslutas.

## Rekrytering och utbildning

Antalet valförrättare beslutades i valnämnden och kansliavdelningen fick i uppdrag att ansvara för rekryteringen. Rekryteringen av valförrättare fungerade väl. Totalt 10 ordförande och 10 vice ordföranden rekryterades samt 68 röstmottagare. I de lokaler där tre distrikt röstade arbetade åtta röstmottagare, i de lokaler där två distrikt röstade arbetade sex röstmottagare och i den lokal där endast ett distrikt röstade arbetade fyra röstmottagare. I varje lokal arbetade även en ordförande och en vice ordförande.

I rekryteringsprocessen kontaktades de som tidigare arbetat som valförrättare samt att tips på personer som ville ställa upp inkom. Antalet platser fylldes men intresset var inte så stort som vi hade hoppats på och det krävdes en stor arbetsinsats för att fylla platserna. Det är därför viktigt att se över hur vi i framtiden kan locka personer att ställa upp som valförrättare. Inte minst inför valet 2014 är detta angeläget då vi både har EU-parlamentsval och allmänt val. Inför valet 2014 är det även centralt att fundera över bemanningen på biblioteken. Med tanke på att andelen som väljer att förtidsrösta har ökat stadigt de senaste valen kan vi tänkas behöva stärka bemanningen.

Utbildning för valförrättare hölls av kansliavdelningen den 11 september. Valnämnden medverkade och ordföranden för nämnden höll en inledande presentation. Utbildningen innehöll även ett informationspass om cirka en timme. Det praktiska arbetet i lokalerna var främst i fokus. Därefter serverades fika och valförrättarna fick bekanta sig med varandra. Slutligen hölls en speciell utbildningsdel för ordföranden och vice ordföranden med fokus på deras roll. Även information om säkerhet i lokalerna från säkerhetschefen ingick.

En utbildning för de som skulle arbeta som valförrättare på biblioteken anordnades även den 3 september. Utbildningen innehöll ett informationspass med möjlighet till frågor under passets gång. En mindre informationsträff med frågestund hölls också för dem som skulle arbeta med institutionsröstningen. Utbildningarna fick mycket positiv respons och många valförrättare uppskattade möjligheten de fick att bekanta sig med varandra.

## Sammanställning av material

I kommunala folkomröstningar är det kommunen själv som har ansvaret för att ta fram samtliga blanketter och instruktioner. Valmyndigheten bistår inte med denna typ av material. Inför folkomröstningen framställdes röstkort och röstsedlar samt handledningar för förtidsröstning och för röstmottagning i omröstningslokal. Även olika blanketter för rapportering i lokalerna såsom tidrapport, protokollmall, väljarförteckning m.m. togs fram.

Framställningen av blanketter och instruktioner gick bra. Kansliet utgick ifrån det material som i vanliga fall används vid allmänna val. Det borde dock ha säkerställts att de begrepp som användes i de olika instruktionerna, blanketterna o.s.v. fullt ut var ensade. Vid framställning av materialet bistod Ljungby och Ekerö kommun med tips vilket var mycket givande.

Inför folkomröstningen anlätades tryckeriet IDATA AB som Tyresö kommun sedan tidigare har avtal med. Allt levererades enligt avtal men bitvis var tryckeriets arbete ostrukturerat vilket skapade mycket merarbete för personalen på kansliet. Inför en eventuell kommande folkomröstning och valet 2014 rekommenderas att lägga upp en tydlig tidplan tillsammans med tryckeriet och att betona vikten av att få korrektur. Personliga möten kan underlätta och för att få en helhetssyn rekommenderas att ha ett gemensamt möte med tryckeriet och valmyndigheten.

## Vallokaler

Kommunfullmäktige beslutade att tio lokaler skulle användas i folkomröstningen. Detta innebar att flera distrikt i vissa fall fick rösta i samma

lokal och att en del röstberättigade inte fick rösta i den lokal som de är vana att rösta i vid de allmänna valen. Vilken lokal de röstberättigade skulle rösta i framgick på röstkorten och kommunicerades via webben. I de lokaler som i vanliga fall används vid de allmänna valen som inte skulle användas i folkomröstningen fanns det även information med hänvisning till rätt lokal. Det gick överlag bra att flera distrikt röstade i samma lokal. I de lokaler där tre distrikt skulle rösta blev det dock periodvis mycket folk samt att en del av de röstberättigade som inte skulle rösta i sin ”vanliga” lokal gick till fel lokal.

Inför en eventuell kommande folkomröstning är max två distrikt per lokal att rekommendera och om inte samma lokaler används som vid de allmänna valen bör detta kommuniceras ännu tydligare till de röstberättigade. Inför valet 2014 rekommenderas en översyn av valskärmarna då det uppmärksammades att vissa skärmar var mindre fräscha och att det var svårt att se skillnad på låga handikappsanpassade skärmar och höga skärmar. En översyn av tillgängligheten till samtliga vallokaler bör också ske.

## Förtidsröstning

Huvudbiblioteket i Tyresö centrum samt filialerna i Trollbäcken och i Tyresö Strand höll i förtidsröstningen. Det gick att rösta 12-22 september i lokalerna under ordinarie öppettider. Under förtidsröstningen bemannades biblioteken med samma antal valförrättare som vid ett allmänt val och andelen förtidsröster uppgick till cirka 30 procent.

Rutinerna under förtidsröstningen skiljde sig från rutinerna vid ett allmänt val. I en folkomröstning saknas tillgång till den valdatabas som används vid de allmänna valen. I stället fick kommunen en CD-skiva av valmyndigheten med uppgifter om de röstberättigade. Även personer med skyddad identitet fanns med på CD-skivan och därför framställdes en särskild rutin för hanteringen. Kansliet diskuterade tillsammans med valmyndigheten hur en säker hantering av personuppgifterna på bästa vis kunde ske. Diskussionerna slutade i att kansliavdelningen fick ansvar för CD-skivan med uppgifter om de röstberättigade och att en telefon hölls bemannad för kontakt med biblioteken.

Genomförandet av förtidsröstningen gick bra och kontakten med valmyndigheten fungerade väl. Eftersom att andelen förtidsröster har ökat stadigt de senaste valen och många medborgare även valde att förtidsrösta i folkomröstningen rekommenderas inför en eventuell kommande folkomröstning och inför valet 2014 en översyn av rutinerna kring förtidsröstningen. Personalen på biblioteken har även meddelat att stärkt bemanning skulle ha underlättat deras arbete. Genomförandet av förtidsröstningen innebär mycket arbete för dem och inför valet 2014 bör bemanningen ses över. Att ha tydligare kommunikation kring regler för hur röstningen går till i omröstningslokalerna är även att rekommendera. Vägledare som guidar de röstande genom omröstningsförfarandet i lokalerna är ett förslag.

## Institutionsröstning

Institutionsröstning anordnades den 15 september på Björkbacken, Trollängen, Ängsgården och Krusmyntan, under två timmar per äldreboende. Totalt 52 personer röstade under institutionsröstningen, majoriteten på Björkbackens äldreboende. Genomförandet gick bra men mer information om institutionsröstningen efterfrågades. Information gick ut på röstkortet och via webben samt att det dagarna före institutionsröstningen annonserades på de olika boendena. Inför en eventuell kommande folkomröstning och valet 2014 bör dock tydligare information om institutionsröstningen gå ut tidigare på institutionerna och eventuellt även via fler medier.

## Dagen före folkomröstningen

Ordförandena för lokalerna hämtade tillsammans med vice ordförandena ut röstlängd och nycklar i kommunhuset. Sedan begav de sig till sina respektive lokaler för att organisera. Om material saknades fanns telefoner bemannade av kansliet och vaktmästare på plats redo att köra ut extramaterial. I kommunhuset räknades förtidsröster. Arbetet flöt på bra men i en del lokaler saknades material vilket tog tid att leverera. Till en eventuell kommande folkomröstning och valet 2014 föreslås att bemanningen stärks och att uppgifter delas upp tydligare. Det bör även ses över hur distribueringen av material bör ske och ansvaret för förberedelserna i omröstningslokalerna bör förtydligas.

## Folkomröstningsdagen

Vid problem i lokalerna kunde valförrättarna ringa in till kansliet under hela dagen på två bemannade telefoner. Under förmiddagen körde vaktmästaren ut förtidsröster och förtäring till lokalerna tillsammans med ordföranden för valnämnden allteftersom att kanslipersonalen blev färdig med sammanställningen av förtidsrösterna. I lokalerna började omröstningen vid 10.00 och avslutades vid 20.00 då omröstningslokalerna stängde.

När lokalerna stängt skedde sammanräkningen i respektive lokal per distrikt. Resultaten rapporterades in via telefon och lades ut på webben i den ordning som de inrapporterades. När samtliga distrikt var räknade i en lokal begav sig ordföranden och vice ordföranden till kommunhuset där överlämningen av röster skedde och buffé fanns som förtäring. Arbetet flöt på enligt plan och inrapporteringen och redovisningen på webben gick som planerat. Det var bra att ha två telefoner bemannade då vissa frågor uppkom under dagen kring detaljer.

## Fortsatt arbete

Att administrera en lokal kommunal folkomröstning som inte sker i samband med ett allmänt val skiljer sig på många vis från att administrera ett allmänt val. I genomförandeprocessen har vi fått många värdefulla erfarenheter inför en eventuell kommande folkomröstning och inför valet 2014.

En utvärdering kring de praktiska frågorna håller på att sammanställas av kansliavdelningen i syfte att kunna förbättra organiseringen inför valet 2014 och inför en eventuell kommande folkomröstning. En utvärderingsblankett har också skickats ut till samtliga ordföranden och vice ordföranden för besvarande. Deras synpunkter utgör ett viktigt underlag för förbättringen av administrationen inför kommande val.

Allt fler kommuner genomför lokala kommunala folkomröstningar vilket också har gjort att Sveriges kommuner och landsting (SKL) har uppmärksammat behovet av vägledning.